Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 08:08:45

Studenckie Zeszyty Naukowe 2018, Vol. XXI, nr 36
DOI: 10.17951/szn.2018.21.36.25

Agata Ziółkowska
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
a.ga.ziolkowska@wp.pl

Weronika Baran
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
weronika.baran13@gmail.com

Przedsiębiorca a prawnokarny zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej

Entrepreneur and Criminal Law Prohibition of Conducting Specific Business Activities

STRESZCZENIE

Niniejszy artykuł dotyczy zagadnienia prawnej limitacji możliwości prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę. W opracowaniu starano się przybliżyć, czym jest działalność gospodarcza, jaki jest jej zakres przedmiotowy i podmiotowy, a także jakie mogą być konsekwencje orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej względem przedsiębiorcy, który jest odpowiednio: osobą fizyczną, osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, a mającą zdolność do czynności prawnej. W zależności od statusu prawnego przedsiębiorcy, orzeczony zakaz prowadzenia działalności gospodarczej (bez względu na jego podstawę zastosowania) może rodzić różne konsekwencje natury egzystencjalnej po stronie przedsiębiorcy.

Słowa kluczowe: przedsiębiorca; działalność gospodarcza; środek karny; zakaz prowadzenia działalności; podmiot zbiorowy; osoba fizyczna; osoba prawna; jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej

WSTĘP

Czyniąc centralnym punktem rozważań zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej (zawarty w art. 39 pkt 2 Kodeksu karnego[1]) w kontekście możliwości prowadzenia tej formy aktywności przez przedsiębiorcę, konieczne jest

[1] Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2204 ze zm.), dalej jako: k.k.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 08:08:45

przybliżenie merytorycznego tła tego instrumentu prawnego. Należy w tym miejscu wspomnieć, że w art. 39 pkt 2 k.k. ustawodawca, poza wyżej wskazanym zakazem, zawarł jeszcze dwa inne rozwiązania prawne limitujące aktywność podmiotu w sferze możliwości realizowania szeroko rozumianej płaszczyzny zarobkowej, a mianowicie zakaz wykonywania określonego zawodu oraz zakaz zajmowania określonego stanowiska. Zgodnie z dyspozycją art. 41 k.k. ich orzeczenie jest możliwe jedynie w sytuacji, kiedy sprawca nadużył przy popełnieniu przestępstwa stanowiska lub wykonywanego zawodu albo okazał, że dalsze zajmowanie stanowiska lub wykonywanie zawodu zagraża istotnym dobrom chronionym prawem (art. 41 § 1 k.k.). Zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej natomiast ma zastosowanie w sytuacji skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem (art. 41 § 2 k.k.).

Patrząc na konstrukcję techniczną art. 39 pkt 2 k.k., należy podkreślić, że zawiera on trzy autonomiczne względem siebie środki karne polegające na: zakazie zajmowania określonego stanowiska, zakazie wykonywania określonego zawodu oraz zakazie prowadzenia określonej działalności gospodarczej[2]. Ulokowanie ich w jednej jednostce redakcyjnej jest uzasadnione: ich funkcją, przesłankami orzekania oraz chronionym przez nie dobrem prawnym[3]. Z uwagi na zakres merytoryczny niniejszego opracowania analizie zostanie poddany tylko środek karny limitujący możliwość wykonywania określonej działalności gospodarczej.

PRÓBA ZDEFINIOWANIA ZAKRESU PODMIOTOWO-PRZEDMIOTOWEGO POJĘCIA „DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA"

Istotą omawianego tu zakazu jest zagwarantowanie możliwości wyłączenia prawa do prowadzenia „określonej działalności gospodarczej". W tym miejscu należy podkreślić, że działalność gospodarcza funkcjonalnie nawiązuje do terminu „obrót gospodarczy"[4], którego – mimo że nie posiada legalnej definicji (w przeciwieństwie do „działalności gospodarczej") – cechą charakterystyczną (tożsamą również dla „działalności gospodarczej") jest występowanie w zachodzącym stosunku gospodarczym przynajmniej jednego profesjonalnego podmiotu prowadzą-

[2] Odmiennie: L.K. Paprzycki, *Kara dodatkowa zakazu zajmowania stanowisk, wykonywania zawodu i prowadzenia działalności w świetle badań aktowych*, „Nowe Prawo" 1993, nr 9–10, s. 207; K. Buchała, [w:] K. Buchała, W. Waltoś, *Zasady prawa i procesu karnego*, Warszawa 1975, s. 149; uchwała SN z dnia 20 grudnia 1985 r., VI KZP 28/85, OSNKW 1986, nr 5–6, poz. 35.

[3] J. Kulesza, [w:] *System Prawa Karnego*, t. 6: *Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie*, red. M. Melezini, Warszawa 2010, s. 504.

[4] Zob. O. Górniok, *„Działalność gospodarcza" jako znamię przestępstwa korupcji gospodarczej*, „Przegląd Sejmowy" 2006, nr 10, s. 3–6.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 08:08:45

cego „działalność gospodarczą", zwanego przedsiębiorcą. W praktyce bowiem stosunki te zachodzą nie tylko między podmiotami profesjonalnymi, ale też między przedsiębiorcami a podmiotami nieprofesjonalnymi (tzw. konsumentami). Czyniąc zadość desygnatom definicji „obrotu gospodarczego" zaproponowanym przez R. Zawłockiego, zgodnie z którą jest to „całokształt faktycznych i formalnych stosunków gospodarczych, tj. opartych na ustawowej działalności gospodarczej"[5], można dojść do wniosku, iż „działalność gospodarcza", mimo że jest płaszczyzną węższą niż „obrót gospodarczy", jako taka stanowi warunek *sine qua non* jego funkcjonowania.

Legalną definicję terminu „działalność gospodarcza" można odnaleźć w różnych aktach prawnych, co w praktyce implikuje trudności natury praktyczno-interpretacyjnej. Warto przytoczyć kilka wykładni tego pojęcia, ponieważ – w zależności od ustawy, w której się ono znajduje – działalnością gospodarczą może być:

> […] wszelka działalność producentów, handlowców lub usługowców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody, również wówczas, gdy czynność została wykonana jednorazowo w okolicznościach wskazujących na zamiar wykonywania czynności w sposób częstotliwy; […] obejmuje ona również czynności polegające na wykorzystaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły dla celów zarobkowych[6].

> […] działalność zarobkowa: a) wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa, b) polegająca na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu kopalin ze złóż, c) polegająca na wykorzystywaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych – prowadzona we własnym imieniu bez względu na własny rezultat, w sposób zorganizowany i ciągły, z której uzyskane przychody nie są zaliczane do innych przychodów ze źródeł wymienionych w art. 10 ust. 1 pkt 1, 2, 4–9[7].

> […] każda działalność zarobkowa w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, w tym wykonywanie wolnego zawodu, a także każdej innej działalności zarobkowej wykonywanej we własnym imieniu i na własny lub cudzy rachunek, nawet gdy inne

[5] R. Zawłocki, *Prawo karne gospodarcze*, Warszawa 2007, s. 5. Tak też: J. Skorupka, *Prawo karne gospodarcze. Zarys wykładu*, Warszawa 2005, s. 15–16.

[6] Art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2017 r., poz. 1221 ze zm.). Zob. też: *Ustawa o VAT. Komentarz*, red. Z. Modzelewski, G. Mularczyk, Warszawa 2006, s. 218–251; *Komentarz do ustawy o podatku od towarów i usług*, red. W. Modzelewski, Warszawa 2011, s. 159–179.

[7] Art. 5a pkt 6 ustawy dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 200 ze zm.). Zob. też: *Podatek dochodowy od osób fizycznych*, red. J. Marciniuk, Warszawa 2013, s. 37–40.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 08:08:45

ustawy nie zaliczają tej działalności do działalności gospodarczej lub osoby wykonującej taką działalność – do przedsiębiorców[8].

Mimo pluralizmu legislacyjnego w tym zakresie, każda z wyżej wymienionych definicji działalności gospodarczej bezpośrednio lub pośrednio nawiązuje do rozumienia tego terminu zaproponowanego na gruncie ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców[9]. Zgodnie z art. 3 wyżej wskazanego aktu prawnego: „Działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły".

Desygnaty pojęcia „działalność gospodarcza" bezpośrednio kreowane są również na gruncie judykatury. Jak wskazano m.in. w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 11 lipca 2017 r.[10], znamiona działalności gospodarczej wypełniają działania cechujące się „fachowością (stałym, nieokazjonalnym, nieamatorskim charakterem), podporządkowaniem regułom opłacalności i zysku lub zasadzie racjonalnego gospodarowania, działaniem na własny rachunek, powtarzalnością działań i uczestnictwem w obrocie gospodarczym". Celem działalności gospodarczej jest zatem osiągnięcie zysku, który należy rozumieć jako nadwyżkę przychodów nad wydatkami, z tym że „o zarobkowym charakterze działalności gospodarczej nie decyduje faktyczne osiągnięcie zysku, lecz zamiar jego osiągnięcia"[11].

Zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie podkreśla się, że działalność gospodarcza powinna być wykonywana w sposób ciągły, tzn. „z regularnie występującymi, powtarzającymi się i trwającymi czynnościami. Przeciwieństwem ciągłości działalności są czynności wykonywane okazjonalnie, jednorazowo, sporadycznie. Co istotne, to zamiar powtarzalności w odniesieniu do aktywności (działalności) decyduje o pozytywnym lub negatywnym zaistnieniu przesłanki ciągłości"[12].

Mając na uwadze powyższe, na potrzeby art. 41 § 2 k.k. działalność gospodarczą należy rozumieć jako różnego rodzaju działalność zarobkową nastawioną na osiągnięcie zysku, wykonywaną w sposób ciągły i zorganizowany[13], na własny lub cudzy rachunek.

---

[8] Art. 3 pkt 9 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2018 r., poz. 800 ze zm.); H. Dzwonkowski, *Działalność gospodarcza*, [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, red. H. Dzwonkowski, Warszawa 2013, s. 35–36.

[9] Dz.U. z 2018 r., poz. 646 ze zm.

[10] III SA/Gl 544/17, Legalis nr 1664799.

[11] Wyrok WSA we Wrocławiu, I SA/Wr 151/16, Legalis nr 1664961.

[12] Wyrok SA w Łodzi, III AUa 925/16, Legalis nr 1657236.

[13] T. Staranowicz, *Jeszcze w sprawie pojęcia działalności zawodowej w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej*, „Radca Prawny" 2005, nr 2, s. 14–16.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 08:08:45

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA A INNE TYPY DZIAŁALNOŚCI

Zdaniem niektórych przedstawicieli doktryny dziedziną działalności gospodarczej jest wykonywana samodzielnie działalność zawodowa[14]. Biorąc jednak pod uwagę kryterium stopnia profesjonalizacji, należy stwierdzić, że całkowite zrównanie działalności zawodowej z prowadzeniem działalności gospodarczej nie jest możliwe. W przeciwieństwie do wykonywania zawodu, prowadzenie działalności gospodarczej nie jest uzależnione od legitymowania się potwierdzonymi urzędowo kwalifikacjami czy też od przygotowania zawodowego osoby, która będzie ją prowadzić, natomiast (co do zasady) wymaga albo uzyskania odpowiednich zezwoleń wydanych przez władze administracyjne, albo wpisu do urzędowego rejestru[15].

FUNKCJE ŚRODKA KARNEGO POLEGAJĄCEGO NA ZAKAZIE PROWADZENIA OKREŚLONEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

W literaturze i orzecznictwie podkreśla się, że komentowany środek karny (przez eliminację z obrotu gospodarczego osób niebezpiecznych dla ogółu, a także w działaniu, które zmierza do odstraszenia innych potencjalnych sprawców, np. pracujących wraz ze skazanym) realizuje przede wszystkim funkcję prewencyjną. Mając jednak na uwadze prawne skutki skazania (czyli rzeczywiste konsekwencje związane z zastosowaniem instrumentu prawnego, które nie są *expressis verbis* wskazane ani w przepisie prawnym, ani w bazującym na nim orzeczeniu), należy wskazać, że zastosowanie w praktyce zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej względem profesjonalnego podmiotu, jakim jest przedsiębiorca, może prowadzić do sytuacji, w której represyjność będzie górować nad aspektem prewencyjności tego środka.

Represja (wynikająca z pozbawienia źródła zarobkowania, a co się z tym wiąże – pogorszenia sytuacji materialnej) poza osobą sprawcy pośrednio dotyka również członków jego rodziny. Prawne skutki skazania są widoczne nie tylko w aspekcie finansowym, ale też mają realny wpływ na możliwość dalszego prowadzenia działalności gospodarczej. Orzeczenie zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej skutkuje m.in. wpisaniem informacji o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej do Centralnej Ewidencji Informacji o Działalności

---

[14] M. Szydło, *Pojęcie działalności gospodarczej na gruncie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej*, „Przegląd Sejmowy" 2005, nr 2, s. 25–60.

[15] Por. M. Szewczyk, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna*, red. A. Zoll, Warszawa 2012, s. 640; W. Świda, [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 206.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 08:08:45

Gospodarczej[16], a także wykreśleniem z urzędu wpisu do ewidencji prowadzonej działalności, jeżeli orzeczony zakaz dotyczy wykonywania zawartej we wpisie działalności gospodarczej[17].

PRZESŁANKI ORZEKANIA ŚRODKA KARNEGO POLEGAJĄCEGO NA ZAKAZIE PROWADZENIA OKREŚLONEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Przesłanką stanowiącą podstawę do orzekania zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej jest skazanie „za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem" (art. 41 § 2 k.k.). Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 lutego 2006 r.[18], trzeba mieć na uwadze konkretną działalność gospodarczą, która jest niebezpieczna dla określonego dobra prawnego, poza tym „istotny charakter zagrożonych dóbr również powoduje to, że środek ten zawsze jest związany ściśle z charakterem przypisanego czynu, tj. z konkretną działalnością gospodarczą, w związku z którą popełnione zostało przestępstwo, a nie z osobistymi cechami sprawcy i np. generalnym brakiem umiejętności do prowadzenia jakiejkolwiek działalności gospodarczej".

Konieczność dokładnego określenia zakresu przedmiotowego zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej wiąże się w danym przypadku: 1) z potrzebą doprecyzowania konkretnej działalności gospodarczej, 2) ze wskazaniem, jaka konkretnie działalność w wyniku skazującego rozstrzygnięcia zostaje zakazana[19]. Nie ulega bowiem wątpliwości, że omawiany środek karny wiąże się z charakterem czynu (konkretna działalność gospodarcza, która zagraża określonemu dobru prawnemu, w związku z którą zostało popełnione przestępstwo)[20]. Z uwagi na doprecyzowanie zakresu przedmiotowego istotne jest to, że „przepis art. 41 § 2 k.k. nie dotyczy tylko formalnie zgłoszonej działalności gospodarczej, ale również czynności faktycznych, które taką działalność w rzeczywistości stanowią"[21].

Zależność, która występuje między popełnionym przestępstwem a prowadzeniem określonej działalności gospodarczej, a także między prowadzeniem określonej działalności gospodarczej a wysokim prawdopodobieństwem naruszenia istotnych dóbr prawnych, jest elementem niezbędnym dla zastosowania zakazu prowadzenia

[16] Art. 25 ust. 1 pkt 16 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 r., nr 173, poz. 1807 ze zm.).

[17] Art. 34 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

[18] IV KK 18/06, Legalis nr 75275.

[19] Wyrok SN – Izba Karna, IV KK 206/08, Legalis nr 186093.

[20] Wyrok SN – Izba Karna, II KK 338/11, Legalis nr 517510.

[21] Wyrok SA w Katowicach, II AKa 15/16, Legalis nr 1482024.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 08:08:45

określonej działalności gospodarczej. Dla orzeczenia komentowanego środka karnego konieczne jest występowanie wysokiego przekonania co do zagrożenia istotnego dobra chronionego prawem, gdyż – jak podkreśla się w doktrynie – jednorazowe zachowanie sprawcy, którego skutkiem jest spowodowanie szkody bądź zagrożenia, co do zasady nie powinno przesądzać o możliwości orzeczenia komentowanego zakazu[22].

Warto jeszcze zaznaczyć, że umyślność bądź nieumyślność sprawcy nie wpływa na możliwość zastosowania zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej. Co więcej, istnieje możliwość orzeczenia zakazów wymienionych w art. 41 k.k. tytułem środka zabezpieczającego z uwagi na ochronę dobra prawnego, jeśli występował stan niepoczytalności w chwili popełnienia przestępstwa przez sprawcę[23].

PRZEDSIĘBIORCA JAKO PODMIOT ZAKAZU PROWADZENIA OKREŚLONEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Zakaz prowadzenia określonej działalności gospodarczej, normowany na gruncie przepisów prawnokarnych, bezpośrednio dotyczy profesjonalnego podmiotu tej formy aktywności, jakim jest przedsiębiorca. W rozumieniu art. 4 ustawy – Prawo przedsiębiorców „przedsiębiorcą" jest: „1. […] osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą. 2. […] wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej". Podobną pod względem merytorycznym definicję przedsiębiorcy zawiera art. 43^1 Kodeksu cywilnego[24], stanowiąc, że „przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33^1 § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową". W tym miejscu należy podkreślić, że w polskim systemie prawnym definicję pojęcia „przedsiębiorca" można odnaleźć także w innych (niż wskazane powyżej) aktach rangi ustawowej (np. w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów). Jedną z podstawowych definicji tego pojęcia jest jednak ta wskazana we wstępie, znajdująca się w ustawie – Prawo przedsiębiorców, dlatego do niej będziemy odnosić się merytorycznie za każdym razem, gdy będzie mowa o przedsiębiorcy. Zgodnie z jej brzmieniem status przedsiębiorcy może mieć tak osoba fizyczna[25], jak i osoba prawna[26], a także

[22] A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 123.

[23] Z. Sienkiewicz, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa 2012, s. 167.

[24] Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 459).

[25] Osoba fizyczna – każdy człowiek posiadający pełną zdolność do czynności prawnych (tzn. mający zdolność do samodzielnego składania oświadczeń woli wywołujących skutki prawne), zatem może być to każda osoba, która osiągnęła pełnoletność i nie jest ubezwłasnowolniona.

[26] Osoba prawna – przedsiębiorcą mogą być spółki kapitałowe prawa handlowego (S.A. lub z o.o.) oraz inne osoby prawne (takie jak np. spółdzielnie).

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 08:08:45

jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, ale mająca zdolność do czynności prawnych[27].

Analizując konsekwencje prawne zastosowania zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej względem przedsiębiorcy, należy rozważyć dwie sytuacje, gdy zakaz jest orzekany względem: 1) osoby fizycznej, 2) osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej (ale mającej zdolność do czynności prawnych).

Omawiając wskazane sytuacje, trzeba wspomnieć, że podstawą orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej względem osoby fizycznej, prawnej czy jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej jest nie tylko regulacja prawnokarna (art. 39 pkt 2 k.k., art. 41 § 2 k.k., który bezpośrednio odnosi sie do działalności „określonego" rodzaju), ale taką możliwość gwarantują również – skatalogowane w dziale III, tytule X (noszącym nazwę *Postępowanie w sprawach orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej*) – przepisy ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe[28]. Wskazane powyżej dwa akty rangi ustawowej, z uwagi na charakter materii, jakiej dotyczą (z jednej strony mamy rozwiązania prawnokarne, z drugiej zaś przepisy prawa upadłościowego, które można zaliczyć do szeroko rozumianego prawa cywilnego), mimo że odnoszą się do zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, to jednak w zakresie możliwości stosowania tego instrumentu projektują pewne rozbieżności merytoryczno-techniczne (chodzi tu przede wszystkim o zakres zakazu[29], przesłanki jego orzekania[30], tryb postępowania sądowego czy kognicję sądu[31]).

Wspólnym mianownikiem tego instrumentu prawnego (niezależnie od jego źródła, rozpatrywanego w kategorii Kodeksu karnego czy ustawy – Prawo upadłościowe) jest podmiot zakazu rozumiany jako przedsiębiorca. Jedyne zastrzeżenie,

---

[27] Jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, ale mająca zdolność do czynności prawnych – to przede wszystkim spółki osobowe prawa handlowego (sp.j., sp.p., sp.k.).

[28] Dz.U. z 2017 r., poz. 2344 ze zm.

[29] Podczas gdy k.k. odnosi się do zakazu prowadzenia „określonej" działalności gospodarczej, to już unormowania ustawy – Prawo upadłościowe merytorycznie dotyczą zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, zatem nie ma tu warunku „określoności".

[30] Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej zgodnie z: 1) k.k. orzekany jest w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem, 2) Prawem upadłościowym orzekany jest w sytuacjach enumeratywnie wskazanych w art. 373–374 tej ustawy.

[31] Środek karny zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej z k.k. orzekany jest w ramach postępowania procesowego toczonego przed sądem powszechnym. Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej z ustawy – Prawo upadłościowe orzekany jest według przepisów normujących postępowania nieprocesowe, a właściwy w tego rodzaju sprawach jest sąd upadłościowy (art. 375 Prawa upadłościowego; chyba że postępowania upadłościowego nie wszczęto albo oddalono wniosek o ogłoszenie upadłości lub umorzono postępowanie upadłościowe, wówczas orzeka sąd właściwy do rozpoznania sprawy o ogłoszenie upadłości).

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 08:08:45

jakie należy w tym miejscu poczynić, odnosi się do sytuacji, gdy podmiotem działalności gospodarczej jest osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej. Wynika to z natury zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, który dotyczy bezpośrednio przede wszystkim osoby fizycznej, rozumianej jako określony spersonalizowany podmiot. Komentowany zakaz w pierwszej kolejności należy zatem odnosić albo do osoby fizycznej (gdy zakaz jest orzekany na podstawie Kodeksu karnego), albo do „podmiotu upadłego", będącego osobą fizyczną (jeżeli w grę wchodzi ustawa – Prawo upadłościowe).

W odniesieniu do możliwości pociągania do odpowiedzialności prawnej (opartej zarówno na Kodeksie karnym, jak i ustawie – Prawo upadłościowe) osób prawnych lub jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, należy stwierdzić, że sytuacja jest nieco bardziej złożona. Zgodnie z Kodeksem karnym, który bazuje na konstrukcji winy indywidualnej jako przesłance odpowiedzialności, podmiotem przestępstwa może być tylko osoba fizyczna. Wnioskując *a contrario*, zarzutów prawnokarnych w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej nie można stawiać bezpośrednio podmiotom zbiorowym (czyli osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, a więc przedsiębiorcom w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej). Chcąc rozwiązać powstały na gruncie prawa karnego impas prawny, polski ustawodawca ustawą z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary[32] wprowadził konstrukcję odpowiedzialności następczej osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych, spółek kapitałowych i handlowych oraz przedsiębiorstw za czyny zabronione, popełnione w ich imieniu lub interesie. Istotą tej odpowiedzialności jest konieczność uprzedniego skazania osoby fizycznej działającej w imieniu lub na rzecz podmiotu zbiorowego, który wskutek działania tej osoby odniósł – jako rezultat jej czynu przestępnego – bezprawną korzyść.

Zaprezentowany wyżej model postępowania na gruncie prawa karnego względem osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, jaki ma zastosowanie przy pociąganiu do odpowiedzialności tych podmiotów z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, ma swoje odzwierciedlenie również na gruncie rozwiązań prawnych zawartych w ustawie – Prawo upadłościowe. Zgodnie z brzmieniem przepisów tej ustawy, w sytuacji ogłoszenia upadłości osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, zakaz prowadzenia działalności gospodarczej ma zastosowanie względem konkretnej osoby fizycznej, która dopuściła się naruszenia obowiązków opisanych w art. 373 ust. 1 pkt 1–4 tej ustawy. Przykładowo można wskazać, że skoro w spółkach osobowych, jeżeli przepis odrębny nie stanowi inaczej, za zobowiązania spółki odpowiedzialność subsydiarną ponoszą jej wspólnicy i to oni, jeżeli zajdą ku temu podstawy, zobowiązani są do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, to

[32] Dz.U. z 2016 r., poz. 1541 ze zm.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 08:08:45

wobec każdego ze wspólników sąd upadłościowy może orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej. W stosunku do każdej osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej sąd musi każdorazowo ustalić, na kim konkretnie (tj. na której osobie fizycznej) ciążą obowiązki wskazane w art. 373 ust. 1 Prawa upadłościowego.

PODSUMOWANIE

Wracając na grunt *stricte* prawa karnego i zakazu z art. 39 pkt 2 k.k., należy wskazać, że konsekwencje z tytułu orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej względem przedsiębiorcy trzeba rozpatrywać dychotomicznie, tzn. osobno dla osoby fizycznej i osobno dla osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej. Jeżeli działalność gospodarcza jest prowadzona jednoosobowo przez osobę fizyczną, to zastosowanie względem niej zakazu będzie skutkować nie tylko usunięciem tej osoby z obrotu gospodarczego w ogóle, ale też koniecznością zamknięcia prowadzonej przez nią działalności. Z kolei w odniesieniu do osób prawnych czy jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, co do zasady, będzie skutkować usunięciem osoby fizycznej (jako członka tych podmiotów) z obrotu gospodarczego i ewentualnym nałożeniem (w ramach odpowiedzialności następczej) sankcji na podmiot zbiorowy, takich jak np. sankcje pieniężne, zakaz promocji i reklamy, zakaz korzystania z dotacji, subwencji oraz innych form wsparcia finansowego ze środków publicznych, zakaz ubiegania się o zamówienia publiczne (orzekane na okres od roku do 5 lat), a nawet zakaz prowadzenia określonej działalności podstawowej lub ubocznej. W odniesieniu do osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej (czyli podmiotów z natury składających się z kilku osób fizycznych), konsekwencja polegająca na całkowitej ich eliminacji z obrotu gospodarczego nie ma zatem charakteru absolutnego, jak ma to miejsce w odniesieniu do jednoosobowej działalności gospodarczej osoby fizycznej.

BIBLIOGRAFIA

Buchała K., [w:] K. Buchała, W. Waltoś, *Zasady prawa i procesu karnego*, Warszawa 1975.

Dzwonkowski H., *Działalność gospodarcza*, [w:] *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, red. H. Dzwonkowski, Warszawa 2013.

Górniok O., *„Działalność gospodarcza" jako znamię przestępstwa korupcji gospodarczej*, „Przegląd Sejmowy" 2006, nr 10.

Komentarz do ustawy o podatku od towarów i usług, red. W. Modzelewski, Warszawa 2011.

Kulesza J., [w:] *System Prawa Karnego*, t. 6: *Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie*, red. M. Melezini, Warszawa 2010.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 08:08:45

Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010.
Paprzycki L.K., *Kara dodatkowa zakazu zajmowania stanowisk, wykonywania zawodu i prowadzenia działalności w świetle badań aktowych*, „Nowe Prawo" 1993, nr 9–10.
Podatek dochodowy od osób fizycznych, red. J. Marciniuk, Warszawa 2013.
Sienkiewicz Z., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa 2012.
Skorupka J., *Prawo karne gospodarcze. Zarys wykładu*, Warszawa 2005.
Staranowicz T., *Jeszcze w sprawie pojęcia działalności zawodowej w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej*, „Radca Prawny" 2005, nr 2.
Szewczyk M., [w:] *Kodeks karny. Część ogólna*, red. A. Zoll, Warszawa 2012.
Szydło M., *Pojęcie działalności gospodarczej na gruncie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej*, „Przegląd Sejmowy" 2005, nr 2.
Świda W., [w:] I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973.
Uchwała SN z dnia 20 grudnia 1985 r., VI KZP 28/85, OSNKW 1986, nr 5–6, poz. 35.
Ustawa o VAT. Komentarz, red. Z. Modzelewski, G. Mularczyk, Warszawa 2006.
Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 459).
Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 200 ze zm.).
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2204 ze zm.).
Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2018 r., poz. 800 ze zm.).
Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. z 2016 r., poz. 1541 ze zm.).
Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2017 r., poz. 2344 ze zm.).
Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2017 r., poz. 1221 ze zm.).
Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 r., nr 173, poz. 1807 ze zm.).
Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r., poz. 646 ze zm.).
Wyrok SA w Katowicach, II AKa 15/16, Legalis nr 1482024.
Wyrok SA w Łodzi, III AUa 925/16, Legalis nr 1657236.
Wyrok SN – Izba Karna, IV KK 18/06, Legalis nr 75275.
Wyrok SN – Izba Karna, IV KK 206/08, Legalis nr 186093.
Wyrok SN – Izba Karna, II KK 338/11, Legalis nr 517510.
Wyrok WSA w Gliwicach, III SA/Gl 544/17, Legalis nr 1664799.
Wyrok WSA we Wrocławiu, I SA/Wr 151/16, Legalis nr 1664961.
Zawłocki R., *Prawo karne gospodarcze*, Warszawa 2007.

SUMMARY

This study is devoted to the issue of the legal limitation of the entrepreneur's ability to run a business. The study attempts to show what economic activity is, what is its scope and subject matter, and what may be the consequences of the prohibition of conducting business activity against an entrepreneur who is respectively: a natural person, a legal person or an organizational unit without legal personality, and having legal capacity. Depending on the legal status of the entrepreneur, the adjudicated ban on running a business (irrespective of its basis) may give rise to various consequences of an existential nature of the entrepreneur.

Keywords: entrepreneur; business activity; penal measure; operating ban; collective entity; natural person; legal person; organizational unit without legal personality